

Měsíční a sluneční síly Čtyři stupně zasvěcení

Rudolf Steiner

** Měsíční - otcovské síly: nutnost * Proměna ve 30. roce života * Sluneční - synovské síly: svoboda * První, druhé a třetí narození: Měsíc, Slunce a Saturn * Čtyři stupně zasvěcení: dívat se do sebe, vstoupit do sebe, projít branou smrti, stát se kristoforem * Skutečná chemie a astronomie * Obnovení mystérií*

Můžeme říci, že původní myšlenkou svátků bylo, aby člověk vzhledl od své závislosti na pozemských věcech ke své závislosti na věcech mimozemských. A je to zejména svátek Velikonoc, jehož studium může tuto myšlenku člověku přiblížit. V průběhu posledních tří, čtyř, pěti staletí civilizovaného světa jsme prodělali duševně-duchovní vývoj, který člověka čím dál víc odváděl od toho, aby bral v úvahu své spojení s kosmickými silami a mocnostmi.

Člověk byl čím dál tím víc omezován na to, aby si všímal jenom poměrů, které panují mezi ním a pozemskými silami a mocnostmi. Je také pravdou, že pomocí poznávacích prostředků, které jsou dnes uznávány jako oprávněné, jiné poměry ani brát v úvahu nelze. Kdyby někdo, kdo měl v předkřesťanské době nebo ještě i v prvních staletích křesťanství blízko k mysterijním školám, mohl zažít dnešní poznání, pak by - pokud by k těm věcem přistupoval se svým tehdejší duševním založením - vůbec nedokázal pochopit, jak je člověk schopen žít bez vědomí své mimozemské, své kosmické souvislosti.

Chtěl bych nejprve načrtnout několik věcí, které vzhledem k podrobnějším poměrům najdete popsány v některém z přednáškových cyklů. Jelikož mají být tyto přednášky určeny k tomu, aby nám přiblížily právě myšlenku Velikonoc, nemohu samozřejmě rozvádět všechny podrobnosti; mohu pouze naznačit, jak se věci mají.

Když se vrátíme k různým starším náboženským systémům - můžeme si jako příklad vzít systém, který je dosud i moderním lidem nejbližší, totiž náboženský systém hebrejsko-židovský - najdeme v jistých náboženských systémech starověku, pokud jsou monoteistické, uctívání, vzývání jednoho božstva. Je to ono božstvo, o němž v našem křesťanském pojetí hovoříme jako o první osobě božství, jako o Bohu Otci.

Ve všech náboženstvích, v nichž žije tato myšlenka Boha Otce, ovšem víceméně existovala - a existovala dokonce i u mysterijních kněží - souvislost tohoto Boha Otce s kosmickými měsíčními silami, se vším, co v podobě sil září z Měsíce na Zemi. Dnes z tohoto dávného vědomí souvislosti člověka s měsíčními silami zbylo sotva něco jiného než podněcování, které básnická mysl pocítuje ve své fantazii prostřednictvím měsíčních sil, a počítání embryonálních měsíců člověka podle deseti lunárních měsíců v lékařství. Ve starších světových názorech však existovalo zřetelné vědomí toho, že když člověk sestupuje ke svému fyzickému bytí z duchovního světa, kde byl

v předpozemském bytí jako duchovně-duševní bytost, proudí, pronikají jím impulsy, které vycházejí z Měsíce. Pokud se člověk dívá na to, co jej životaplně utváří, co v něm žije jako proces výživy, proces dýchání atd., vůbec jako obecné růstové síly, pak se nesmí dívat na zemské síly, nýbrž na síly mimozemské. Dívá-li se člověk na zemské síly, může si uvědomit, jak se tyto zemské síly k němu chovají. Kdybychom své tělo nedrželi pohromadě pomocí mimozemských sil, kdyby našemu tělu nebyla dáována podoba právě mimozemskými silami, co by mohly dát zemské síly souvislosti našeho těla? V okamžiku, kdy jsou mimozemské síly z těla venku, je toto tělo vystaveno zemským silám: pak se rozpadá, rozpouští se, stává se mrtvolou. Zemské síly mohou z člověka udělat jen mrtvolu; nemohou ho utvářet. Za síly, které v člověku žijí, takže ho pozvedají z pozemskosti a on je mezi narozením a smrtí v sobě související ústrojnou podobou v pozemskosti, nepodléhá silám, které se ho zmocňují a ničí ho při smrti, že má po celý svůj pozemský život síly, které bojují proti tomuto zničení - neboť proti tomuto zničení bojovat musí - za tyto síly vděčí vlivu měsíční moci.

Můžeme-li na jedné straně teoreticky vyslovit, že měsíční síly zahrnují utváření lidského těla, pak musíme na druhé straně vidět, jak stará náboženství tyto síly, které člověka takřkajíc vedly jeho narozením do fyzického bytí, uctívala jako síly otcovské, jako síly božského Otce. A zasvěcenci starého hebraismu měli zřetelné povědomí o tom, že z Měsíce vyzařují síly, které člověka uvádějí do pozemského bytí, které ho v pozemském bytí uchovávají a z nichž se jako fyzický člověk vymaňuje, když prochází branou smrti.

Milovat svou duší tyto božské otcovské síly, takto se dívat na tyto otcovské síly, a vyžívat to opět v kultu, v modlitbě atd., to bylo obsahem jistých dávných monoteistických náboženství. Avšak tato dávná monoteistická náboženství byla důslednější, než si člověk myslí. Tyto věci jsou v dějepise představovány zcela nesprávně, protože dějepis může postupovat jen podle vnějších dokumentů, nikoli podle toho, co lze pozorovat v duchovním zření.

Taková náboženství, která si všímala Měsíce, toho, co v Měsíci existuje jako duchovní bytosti, to jsou vlastně náboženství pozdější. Ta úplně původní náboženství měla vedle tohoto nazírání Měsíce zřetelné nazírání slunečních sil, ba ještě i - o čemž se zde také musíme zmínit - sil saturnských.

To se ovšem dostáváme k historické úvaze, pro niž už neexistují vnější dokumenty a která sahá do doby mnoho tisíc let před založením křesťanství, dostáváme se do doby, kterou jsem ve svém *Nástinu tajné vědy* označil za praindickou, abych pro ni našel nějaké slovo, protože se odehrávala na půdě pozdější Indie; pozdější civilizací je civilizace praperská. V těchto civilizacích se člověk vyvíjel ještě zcela jinak než později a na tomto jeho vývoji pak právě záleželo jeho náboženské vyznání.

My lidé se všichni vyvíjíme už více než dva tisíce let tak, že si vlastně nevšímáme, skutečně si náležitě nevšímáme trhliny v našem pozemském vývoji. Tato trhlina je také sotva přítomna tak, aby si jí člověk všiml. To co se s ním vnitřně děje asi tak okolo třicátého roku života, zůstává pro dnešního člověka z velké části v podvědomí, v nevědomí. U lidstva, které žilo osm až devět tisíc let před založením křesťanství, to bylo zcela jiné. Tenkrát se člověk vyvíjel až asi do třicátého roku tak, že jeho vývoj byl kontinuální. Ve třicátém roce však nastala u tohoto člověka velká proměna.

Chtěl bych tuto proměnu vyslovit zcela radikálně. Je to samozřejmě řečeno poněkud radikálně, tak jak to nyní učiním; nicméně toto radikální vyslovení označuje skutečnost, s níž zde máme co dělat.

V těchto dávnějších dobách se mohla stát následující věc: Nějaký člověk navázal před svým třicátým rokem života známost s někým, kdo byl mnohem mladší než on, kdo byl možná o tři, o čtyři roky mladší než on. Ten pak onu proměnu, ke které docházelo okolo třicátého roku, prodělal později. Mohlo se stát, že když se tito lidé delší dobu neviděli a pak se potkali - mluvím dnešními slovy, tím to zní ještě radikálněji - potom ten, který prodělal proměnu ve třicátém roce života, byl tím druhým osloven a nevěděl, kdo to je. Tak důkladně se proměnila jeho paměť!

A v těchto nejstarších dobách byla s mysterijními školami spojena zařízení, v nichž byl v malých obcích, které tenkrát byly, registrován život mladých lidí, protože oni sami ho zapomínali, protože oni sami prodělávali v životě obrovský přelom a museli se naučit tomu, co v pozemském životě do svého třicátého roku prožili. A pak si tito lidé uvědomili: Ve třicátém roce jsem se stal někým úplně jiným a musím jít do „registrace“ - to je samozřejmě moderní výraz - abych se dozvěděl, co jsem předtím prožil.

- Ano, je tomu tak!

Tenkrát se pomocí vyučování, kterého se jim dostalo, současně dozvěděli: před třicátým rokem života na ně působily výlučně měsíční síly; ve třicátém roce vstoupily do vývoje jejich pozemského života sluneční síly; a sluneční síly působí na člověka ve zcela jiném smyslu než síly Měsíce. Co ví dnešní člověk o slunečních silách! Zná pouze jejich vnější, fyzickou stránku. Ví, že se - promiňte mi to - slunečními silami zapotí, že mu je teplo, ví ještě leccos jiného, dnes existují sluneční koupele a podobně, ví tedy leccos terapeutického atd., ale zcela vnějším způsobem. Nedovede vůbec posoudit, co s ním dělají síly, které jsou duchovně spojeny se Sluncem.

Julian Apostata, poslední z pohanských císařů, se v dozvucích mystérií ještě leccos o těchto silách Slunce dozvěděl. A protože to chtěl opět uplatnit, byl při tažení do Persie zavražděn. Tak silné byly mocnosti, které v prvních křesťanských staletích chtěly nechat zmizet vědění o těchto věcech. Není proto vůbec divu, že dnes není možné toto vědění získat. Zatímco měsíční síly jsou v člověku tím, co jej determinuje, co jej prostupuje vnitřní nutností, takže musí jednat podle toho, jaké jsou jeho instinkty, jaký je jeho temperament, jeho emoce, jaké je vůbec celé jeho fyzicko-éterné tělo, duchovní síly Slunce člověka od této nutnosti osvobozují. Rozpouštějí v něm

takříkajíc síly této nutnosti a člověk se vlastně prostřednictvím slunečních sil stává svobodnou bytostí. To bylo v oněch dávných dobách ve vývoji člověka od sebe striktně oddělené. Tenkrát se člověk ve třicátém roce života stával člověkem slunečním, svobodným. Do třicátého roku života byl člověk člověkem měsíčním, nesvobodným.

Dnes to splývá. Dnes působí sluneční síly již v dětství vedle sil měsíčních a měsíční síly působí dále v pozdějším věku, takže tyto věci, nutnost a svoboda, se dnes prolínají. Tak tomu však nebylo vždy. V prehistorických dobách, o nichž zde mluvím, tomu bylo tak, že měsíční působení a sluneční působení od sebe byla během života striktně oddělená. A tak se v oněch dávnějších dobách u většiny lidí - považovalo se totiž za něco patologického, něco abnormálního, když člověk tuto proměnu, tento přelom svého života ve třicátém roce neprožil - mluvilo o tom, že člověk se nerodí jednou, nýbrž dvakrát. A když lidský vývoj pokročil natolik, že to druhé, tedy sluneční

narození člověka - to první se nazývalo měsíčním - už nebylo tak patrné, byla používána určitá cvičení, určité kultické úkony, vůbec určité skutečnosti u těch, kdo byli zasvěcováni v mystériích. Ti pak prodělávali to, co tu u obecného lidstva už nebylo. A byli dvakrát narozenými.

Pokud dnes v orientálních spisech najdeme výraz „dvakrát narození“, pak je tento výraz výrazem odvozeným. V podstatě bych se chtěl každého orientalisty, každého sanskritisty zeptat - myslím, že v našem středu je i náš přítel profesor Beckh; můžete se ho zeptat, jestli se ty věci mají takto, a to i podle jeho odborných studií - můžeme se každého sanskritisty zeptat, zda z dnešní orientální vědy může být zcela jasnými slovy dovoženo, co ve své substanci znamená výraz „dvakrát narození“. Jistě, formálních vysvětlení jsou tu spousty, ale co znamená ve své substanci, to se neví; to mohou vědět jenom ti, kdo vědí, že tento výraz vychází z reality, kterou jsem právě vyložil. V těchto věcech zkrátka promlouvá duchovní pozorování. A když pak duchovní pozorování promluví, pak bych se chtěl každého, kdo může předložit to, co existuje v podobě dokumentů, v podobě vnější vědy, zeptat (pokud s vnější vědou zachází nezaujatě), zda tato vnější věda potom kousek po kousku nepotvrzuje duchovně-vědecká bádání. Bude je potvrzovat, pokud ty věci budou viděny v pravém světle. Je však třeba upozornit na jisté věci, které každé dokumentární vědě předcházejí. Neboť pomocí dokumentární vědy životu člověka neporozumíme. A tak pohlížíme na dávnější dobu, v níž se hovořilo o měsíčním narození člověka jako o stvoření člověka Otcem. Co se týče slunečního narození, bylo lidem jasné, že v duchovních paprscích Slunce působí síla Krista, síla Syna, a že tato síla člověka osvobozuje. Uvědomte si totiž: Co způsobuje tato síla, síla Slunce? Sluneční síla způsobuje, že jako lidé ze sebe na Zemi vůbec můžeme něco udělat. Byli bychom přísně determinované postavení do nezměnitelné nutnosti - nikoli ovšem osudové nutnosti, nýbrž přírodní nutnosti - kdyby k nám nepřistupovaly osvobozující sluneční síly, impulsy rozpouštějící nutnost.

Když člověk dávnějších světónázorů pohlížel ke Slunci, věděl: Toto oko světa, z něž září síla Krista, toto oko světa způsobuje, že nemusím zůstat podřízen železné nutnosti, s níž jsem zrozen z měsíčních sil, že nemusím být celý svůj život člověkem vyvíjejícím se v nutnosti. Tyto sluneční síly, tyto síly Krista, které k nám shlížejí kosmickým okem Slunce, tyto Kristovy síly způsobují, že ze sebe mohu během svého pozemského života díky své vnitřní svobodě učinit něco, čím jsem nebyl skrze měsíční síly, jimiž jsem byl postaven do pozemského života. Toto vědomí člověka, že se může proměnit, že ze sebe může něco učinit, to je to, co lidé viděli ve slunečních silách.

Jako doplněk, jako určitou parentezi bych chtěl poznamenat, že za třetí pohlíželi lidé k silám Saturnu. V saturnských silách bylo viděno všechno to, co člověka zachovává, když prochází branou smrti, tedy když prodělává třetí pozemskou proměnu.

*narození: měsíční narození
druhé narození: sluneční narození
třetí narození: saturnské narození,
smrt, pozemská smrt*

Je tedy zachován saturnskými silami panujícími tenkrát na nejkrajnějším konci planetární soustavy Země. Tyto síly ho uchovávají, vynášejí ho ven do duchovního světa, zachovávají souvislost jeho bytosti, když nastává třetí proměna. To bylo v dávnější době skutečně světovým názorem.

Lidstvo se ovšem vyvíjí; a tak nastala doba, kdy se pouze v mystériích vědělo, jak na člověka působí sluneční síly. Nejdéle se znalosti o slunečních silách udržovaly v lékařských odděleních mystérií, protože právě ty síly, které člověku dávají v jeho obvyklém vývoji svobodu, které mu dávají možnost, aby ze sebe něco učinil, tyto sluneční síly, síly Krista zároveň zase v mnoha ohledech žijí na Zemi v jistých rostlinách, také v jiných pozemských bytostech, pozemských věcech, a představují pak v těchto pozemských věcech léky. Právě spojení se Sluncem však lidstvo obecně ztratilo. Zatímco se dlouho zachovalo vědomí toho, že člověk závisí na měsíčních silách, silách Otce, ztratilo se mnohem dříve vědomí závislosti na slunečních silách, vlastně musíme říci vědomí osvobození slunečními silami. A to, co dnes nazýváme přírodními silami, o čem téměř jako o tom jediném mluvíme ve světovém názoru, to jsou měsíční síly pojímané naprosto abstraktně.

Sluneční síly však ještě poznal a mohl se podle nich řídit nositel Krista, Ježíš Nazaretský. A musel je znát proto, že byl určen k tomu, aby tyto sluneční síly, kterých mohl člověk v dávných mystériích dosáhnout jen vzhlednutím ke Slunci, přijal v jejich proudění dolů na Zemi do vlastního těla. O tom jsem podrobněji hovořil včera.

Podstatnou součástí kristologie při založení křesťanství bylo právě to, že ve třicátém roce života se v těle Ježíše Nazaretského uskutečnila proměna, ona proměna, která se v pradávných dobách uskutečňovala ve všech lidech, jen s tím rozdílem, že tenkrát do všech lidí vstupoval takřikajíc jas duchovního Slunce, zatímco nyní prabytost Slunce, samotný Kristus, sestoupila do lidského vývoje a našla příbytek v těle Ježíše Nazaretského. To je právě to, co je základem gologotského mystéria jako praudálosti celého pozemského života.

Plnou souvislost těchto věcí spatříme, podíváme-li se na způsob, jakým se vlastně ve starších mystériích vykonával tenkrát, abych tak řekl, zcela lidsky existující svátek Velikonoc - neboť Velikonoce byly iniciací, zasvěcením, že ano. Toto zasvěcení procházelo nejprve třemi stupni. Ovšem prvním požadavkem, aby člověk dospěl ke skutečnému poznání, k iniciaci, bylo, aby se všiml tím, co mu bylo ze strany mystérií dáno, stal tak skromným, že si dnes vlastně ani nikdo nedokáže o této vnitřní skromnosti udělat představu. Dnes si lidé myslí, že jsou s ohledem na poznatky nesmírně skromní, zatímco pro toho, kdo tyto věci prohlédá, jsou dosud posedlí pravou pýchou.

Především se člověka na počátku zasvěcení musela zmocnit nálada, že se za člověka vůbec nepovažoval, že si říkal: Musím se člověkem teprve stát! - Dnes to po člověku nemůžete chtít: aby se v nějakém okamžiku svého života nepovažoval za člověka.

To však bylo vůbec prvním požadavkem: skutečně se nepovažovat za člověka a říci si: Jistě, byl jsem člověk, dokud jsem nesestoupil do pozemského těla; v předzemském bytí jsem byl duchovně-duševně člověk. - Pak duch a duše vstoupily do fyzického těla, které dostaly od matky, od rodičů.

Pak se - nedá se říci, že oděly, to je nesprávný výraz, ovšem pronikly tímto fyzickým tělem. O způsobu, jakým duch s duší v průběhu delší doby prostupují fyzické tělo, prostupují nervově-smyslovou soustavu, prostupují rytmickou soustavu, prostupují soustavu látkové výměny a končetin, o tom lidé nemají povědomí. Uvědomují si, dívají se do světa svými smysly a vidí okolní fyzický svět. Co ale může člověk, pokud skutečně dospěje k tomu, že svým duchem a duší natolik pronikne své fyzické tělo, že se považuje za plně vyvinutého, plně vyvinutého dospělého člověka? Co pak může? Může se dívat svými očima jenom ven, poslouchat ven svými ušima, svou kůží vnímat navenek teplo a chlad, drsnost a hladkost: může vnímat jenom směrem ven, nemůže vnímat směrem dovnitř. Nemůže se svými očima podívat do sebe, může nanejvýš stáhnout fyzickou mrtvolu z kůže a potom si myslet, že se dívá do sebe. Ve skutečnosti se ale dovnitř nedívá. Myslet si to je dětinské.

Jestliže tady před sebou budu mít dům, ten dům bude mít okna, já se ale nebudu dívat dovnitř, nýbrž vezmu - pokud k tomu budu mít dostatečně velkou sílu - všechny možné nástroje a ten dům rozbijú, pak tady přede mnou budou ležet jednotlivé cihly a já se budu dívat jen na tuto hromadu. Tak se to dnes dělá. Člověka rozpitvají, rozřezou na kousky, aby ho poznali, jenomže takto ho nepoznají. To co poznají, vůbec není člověk. Chceme-li poznat člověka, pak se musíme, tak jak se dnes očima díváme ven, umět zase dívat očima zpátky dovnitř, ušima zase poslouchat zpátky dovnitř. To všechno dohromady - oči, uši, celá kůže jako orgán hmatu a tepla, čichový orgán atd. - bylo v dávných mystériích nazýváno dveřmi, bránou k člověku. A z toho vůbec vycházela iniciace: že si někdo jasně uvědomil, jak vůbec nic neví o člověku; nemůže tedy, protože nemá sebevědomí o člověku, ani být člověkem. Musí se nejprve naučit dívat se svými smysly dovnitř, tak jako se jinak dívá pouze ven.

To byl první stupeň zasvěcení v dávnějších mystériích. A ve chvíli, kdy se člověk naučil tomuto dívání se dovnitř, v tu chvíli se prožil i v předzemské bytí. Tehdy totiž věděl: Jsem ve svém duchu a duši.

Nakresleno schematicky: člověk se tedy díval ven (žluté čáry směrem ven). Místo toho se naučil dívat se dovnitř (červená šipka dovnitř). V tomto dívání se dovnitř si ovšem uvědomil to, co do něj vstoupilo jako předzemské bytí (zelená), co do něj vstoupilo očima, ušima, kůží atd. Člověk si uvědomil: tady mám své předzemské bytí. A nyní mu bylo řečeno, že teprve teď pozná to, co bychom dnes nazvali přírodní vědou. Když se dnes učíme přírodní vědě, jak to děláme? Děláme to tak, že jsme vedeni k tomu, abychom se dívali na věci přírody, popisovali je atd. Jenže to je stejné, jako kdybych dávno

znal nějakého člověka, měl bych se s ním znovu vidět a někdo mi dal za úkol: Musíš zapomenout všechno, cos měl s tímto člověkem společného, až ho nyní zase potkáš; nesmíš si vzpomenout vůbec na nic, co jsi s ním měl společného. - Představte si - člověk si to vůbec nedovede představit - kdyby to bylo například dáno za úkol manželům, že by, když by se jednou zase po delší době shledali, zapomněli všechno, co spolu nějakým způsobem prodělali! No, dovedu si představit, že by to někdy mohlo být i docela příjemné; život by však za takových předpokladů trvat nemohl. Od

moderního člověka to však civilizační řád prostě vyžaduje. Člověk totiž poznal přírodní říše, poznal je z jejich duchovní stránky, dříve než sestoupil na Zemi. Zatímco je dnes člověk naváděn, aby zapomněl všechno, co se, dříve než sestoupil, naučil o nerostech, o rostlinách, o zvířatech, byl dávný zasvěcenec na takzvaném prvním mysterijním stupni upozorněn: Teď vidíš křemen. - A udělalo se všechno proto, aby si vzpomněl, co věděl o křemenu nebo co věděl o lilii nebo o růži, dříve než sestoupil. Znovupoznávání bylo to, co bylo vyučováno jako přírodní věda. A když se někdo přírodní nauce naučil jako znovupoznávání toho, na co se díval, dříve než sestoupil do pozemského života, pak byl přijat do druhého stupně.

Na druhém stupni se člověk učil hudbě, tomu, čím byla tenkrát architektura, čím byla tenkrát geometrie, měřičství atd. Co totiž obsahoval tento druhý stupeň? Tento druhý stupeň obsahoval všechno to, co člověk vnímá, když už se do sebe nejen dívá očima a poslouchá ušima, ale když do sebe skutečně vstoupí. Tehdy bylo adeptu zasvěcení řečeno: Vstupuješ do lidské chrámové sluje. Adept poznával lidskou chrámovou sluji. Tato sluj byla tím, co bylo fyzicky proniknuto duchovně-duševními silami, z nichž člověk sestával, dříve než sestoupil k pozemskému životu. Nyní tedy vnikl sám do sebe. Tato chrámová sluj má tři komnaty, řekli mu. Jedna komnata je komnata myšlení: tady poznával všechno, co, když se na to podíváme zvenčí, je hlavou. Hlava je malá. Když do ní člověk vstoupí a podívá se na ni zevnitř, pak je veliká jako svět, a člověk pak poznává svého ducha. To byla první komnata. Druhá komnata byla komnata, kde člověk poznával citění. Třetí komnata byla komnata, kde člověk poznával chtění. A adept zasvěcení tak poznával, jak je člověk organizován podle svých orgánů myšlení, citění a vůle, poznával, co platí na Zemi.

Přírodní vědění platí nejenom na Zemi. Přírodní vědění si člověk osvojuje ještě dříve, než sestoupí na Zemi. Tady si na ně má vzpomenout. Domy se tam v duchovním světě nestaví jako u pozemské architektury; hudba tam je, ovšem je to duchovní melos. Co je pozemskou hudbou, to je promítáno dolů do pozemského vzduchu; je to projekce nebeské hudby, ale tak, jak ji člověk prožívá, je pozemská. Stejně je to, když na Zemi měříme. Měříme zemský prostor; měřičské umění, geometrie, je pozemskou vědou. To bylo důležité pro adepta iniciace na druhém stupni: aby byl vůbec upozorněn na to, že veškeré řeči o poznávání pouhými pozemskými prostředky, pokud se nevztahuje ke geometrii, architektuře a měřičství, jsou nesmyslné. Adept poznával, že skutečná přírodní nauka musí být znovuzpomenutým předzemským vědění. A také to, že pro Zemi jsou geometrie, architektura, hudba, měřičství vědami, kterým se zde lze naučit. Adept zde tedy vstoupil do sebe a poznal světového člověka skládajícího se ze tří komnat, na rozdíl od zemské ústrojnosti, kterou jinak známe, když člověka poznáváme zvenčí, aniž bychom do něj vstoupili.

A na třetím stupni poznával adept zasvěcení člověka tak, že se nejen ponořil do sebe a poznával se jako duch, ale že tento duch ještě poznává tělo. Proto byl tento třetí stupeň ve všech dávných mystériích stupněm, který musel být nazýván branou smrti. Tady si člověk uvědomil, jaký je, když odloží pozemské tělo. Je ovšem rozdíl mezi touto skutečnou smrtí a smrtí zasvěceneckou. Proč mezi tím musí být rozdíl, to ještě vyložím v následujících přednáškách; nyní chci pouze vyzvednout skutečnosti.

Pokud člověk opravdu zemře, odloží své fyzické tělo. Není už na ně vázaný a neřídí se už pozemskými silami, je od nich osvobozen. Pokud je však dosud vázaný na své fyzické tělo, jak tomu bylo v dávných dobách u iniciace, pak musí toho, co má ve smrti samo od sebe, tedy onoho odpoutání se od těla, dosáhnout svou vnitřní silou, musí se na určitou dobu odpoutat. To bylo pro iniciaci nutné: dosáhnout těchto velkých vnitřních duševních sil, jimiž se člověk mohl ve své duši odpoutat od fyzického těla. A tyto síly, které tedy člověku dávaly moc, aby se odpoutal od pozemského těla, tyto síly mu dávaly vyšší poznání toho, co člověk nikdy nemůže vidět prostřednictvím smyslů, co nikdy nemůže myslet prostřednictvím rozumu. Přenášely ho jako člověka do duchovního světa stejně, jako je člověk svým fyzickým tělem přenesen do fyzického světa.

Potom byl ovšem adept zasvěcení tak daleko, že se již během pozemského bytí poznal jako duchovně-duševní člověk, jako iniciovaný. Od té chvíle byla pro inicianta Země hvězdou nacházející se mimo člověka a iniciant mohl především ve starších mystériích žít se Sluncem místo se Zemí. Věděl, co má ze Slunce, jak v něm působí sluneční síly.

Na základě tohoto třetího stupně, který jsem právě popsal, pak následoval stupeň čtvrtý. Tento čtvrtý stupeň působil na adepta zasvěcení zhruba následujícím způsobem: Když člověk na Zemi jí, pak ví, že jí zelí, zvěřinu, pije všechno možné - ví, že to je nejdřív venku a pak je to uvnitř. Člověk dýchá vzduch: ten je nejprve venku, potom uvnitř, potom zase venku. Je se zemskými silami spojen takovým způsobem, že zemské síly a látky, které jsou jinak venku, nese v sobě. Než jsi zasvěcen, jsi - tak to bylo adeptu dávného zasvěcení řečeno - nositelem Země, nositelem zelí, nositelem zvěřiny, nositelem vepřového atd. Jestliže jsi však byl zasvěcen na třetím stupni a nyní ti je zprostředkováno to, co ti může být zprostředkováno, když ses odpoutal od těla, pak nebudeš nositelem zelí, nositelem vepřového, nositelem telecího, ale budeš nositelem toho, co ti dávají sluneční síly. - A to, co duchovně dávají sluneční síly, bylo všude v mystériích nazýváno Christos. Proto byl ten, kdo prošel těmito třemi stupni a mohl se nyní cítit nositelem slunečních sil stejně, jako se na Zemi mohl cítit nositelem zelí, nazýván christophorem, byl nazýván kristoforus. To bylo ve většině dávných mystérií označení pro toho, kdo byl na čtvrtém stupni.

Na třetím stupni musel člověk pochopit určité věci. Především musel na tomto třetím stupni pochopit, že touha po fyzickém těle musí v okamžicích poznání přestat, že zde musí být jasný pohled na to, že svým fyzickým tělem patří člověk Zemi, ale Zemi že má vlastně jen k ničení tohoto fyzického těla, nikoli k jeho budování. Nyní poznával budující síly, pocházející z kosmu. Poznával však ještě něco. Poznával - právě tehdy, když se stal kristoforem - že i v látkách Země působí duchovní síly, které pouze nejsou viditelné pro pozemský zrak. A kdyby se k člověku tehdejší doby mluvilo dnešními slovy - co do smyslu se k němu tak i mluvilo, ale já vám ty věci mohu říci jen dnešními slovy, nikoli tehdejšími - bylo by mu řečeno toto: Chceš-li se naučit vědět o látkách, jak se látky spojují a od sebe oddělují, musíš se dívat na duchovní síly, které látky prostupují z kosmu. To nemůžeš, nejsi-li zasvěcen. Musíš být zasvěcen na čtvrtém stupni. Musíš dokázat zřít silami slunečního bytí, pak můžeš studovat chemii.

Jen si představte, že byste dnes nějakému farmaceutovi nebo chemikovi, který se chce stát doktorem, uložili povinnost, aby se nejprve vůči silám Slunce cítil tak, jak se cítí vůči pozemskému zelí: jak šíleně by to vypadalo! Jenomže to byla realita! A lidem byla jasná jedna věc: Pomocí všech

těch sil, které žijí v těle a které člověk používá při obvyklém poznávání, lze studovat jen geometrii, měřičství, hudbu a architekturu. Pomocí těchto sil nelze studovat chemii. Jestliže dnes člověk studuje chemii, pak zkrátka mluví povrchně. Ale je tomu tak: veškeré řeči o chemii od doby, kdy se ztratila dávná iniciační moudrost, jsou zcela povrchní. Pro toho, kdo chce skutečně poznávat, je dokonce k zoufání, musí-li znát dnešní oficiální chemii; tato chemie totiž spočívá jen na údajích, nikoli na nějakém vnitřním prohlédnutí věci. Kdyby lidé byli nezaujatí, tak by si prostě řekli: Tady je přece nutné ještě něco jiného, tady musí člověk dokázat poznat něco jiného, chce-li studovat chemii. A je to právě dnešní zbabělost poznání, která je lidem vštěpována, co jim neumožní dospět k takovému impulsu.

Potom, když byl člověk natolik zralý, dospěl k tomu, aby se stal astronomem, což byl ještě vyšší stupeň. Poznávat totiž hvězdy zvenčí počítáním a podobně, bylo považováno za naprosto zbytečné. Ve hvězdách žijí duchovní bytosti; ty může člověk poznat jenom tehdy, překoná-li tělesné nazírání, překoná-li však také geometrii, dokáže-li žít skutečně ve vesmíru a poznávat duchovnost hvězd. Potom však byl člověk člověkem vzkříšeným. Potom dokázal skutečně vidět, jak i do pozemského člověka působí měsíční a sluneční síly.

Tak jsem vám dnes musel ze dvou stran vyložit, jak v dávných mystériích - nikoli v určitém ročním období, nýbrž na určitém vývojovém stupni člověka - byly vnitřně prožívány Velikonoce: Velikonoce jako vzkříšení duchově-duševního člověka z fyzického těla v duchovním vesmíru. Tak pohlíželi na golgotské mystérium ti, kdo v době mystéria na Golgotě ještě znali něco z mysterijního vědění. Říkali si: Co by se stalo z lidstva, kdyby nebylo nastalo mystérium na Golgotě?

V dávných dobách existovala možnost zasvěcení do tajemství kosmu; za velmi dávných časů totiž člověk prožíval jakoby samozřejmě své druhé narození okolo třicátého roku života. Potom tu byly přinejmenším ještě vzpomínky a mysterijně školní věda, která v tradici zachovala to, co bylo v dávnějších dobách prožíváno.

V době, kdy došlo k mystériu na Golgotě, bylo již všechno zaváto a zapomenuto. Lidstvo by se bylo dostalo zcela do dekadence, kdyby mocnost, k níž se pozvedli mysterijní zasvěcenci, když se stali kristoforem, kdyby tato mocnost nebyla sestoupila do člověka, do Ježíše Nazaretského, takže je od těch dob tady na Zemi a člověk může být skrze Ježíše Krista spojen s touto silou.

To co dnes před náš zrak předstupuje ve svátku Velikonoc, je tak součástí mysterijní historie. Obsah Velikonoc si vlastně uvědomíme jenom tehdy, když tuto starou součást mysterijní historie znovu oživíme. A alespoň se přiblížíme - to pak bude předmětem dalších úvah - alespoň se, jak uvidíte, přiblížíme tomu, co adept dávného zasvěcení prožíval.

Tento adept si mohl říci: Jak ve mně působí Slunce a Měsíc ve svých vzájemných nebeských vztazích, to jsem poznal díky svému zasvěcení. Nyní totiž vím: to, že jsem jako fyzický člověk utvářený určitým způsobem, že mám tak a tak utvářené oči, tak a tak utvářený nos, že mám určitým způsobem utvářený celý tělesný tvar uvnitř i vně, že tento tělesný tvar mohl růst, že ještě dnes stále roste ve výživě, to závisí na měsíčních silách. Na nich závisí veškerá nutnost. Že se uvnitř své tělesnosti mohu pohybovat jako svobodná vnitřní bytost, že mohu sám sebe přetvářet, že se mám v rukou, to závisí na slunečních silách, na silách Krista. Ty v sobě musím podnítit,

chci-li i vědomě v sobě zpracovávat a utvářet to, co ve mně jinak musí způsobovat - opět nutným způsobem - sluneční síly.

Tak také pochopíme, že ještě dnes člověk vzhlíží ke Slunci a Měsíci a podle jejich vzájemné konstelace určuje dobu velikonočního svátku. To je to, co ještě zůstalo: že se počítá, kdy je první neděle po prvním úplňku po jarní rovnodennosti. Na neděli následující po prvním úplňku se stanovuje velikonoční svátek roku, čímž se naznačuje - podrobněji bych to rozvedl zítra - že v utváření, ve struktuře Velikonoc spatřuje člověk něco, co musí být určeno shůry, z kosmu.

Myšlenku Velikonoc však musíme opět pochopit. Můžeme ji pochopit jenom tehdy, podíváme-li se na dávná mystéria, která člověka nejprve upozorňovala na to, jaké to je, když:

- se podívá do sebe: brána člověka!
- když do sebe pronikne, vnitřně se prožije:
ze tří komnat se skládající vnitřní člověk!
- když se odpoutá: brána smrti!
- když se svobodně pohybuje v duchovním světě:
stává se kristoforem.

Samotná mystéria ustoupila v době, kdy musel nastoupit svobodný vývoj člověka. Nyní nastal čas, kdy je třeba mystéria znovu nalézt. Mystéria musí být znovu nalezena. Toho si musíme být plně vědomi: dnes je třeba učinit kroky k tomu, aby mystéria byla znovu nalezena.

Z tohoto vědomí byl pronesen Vánoční sněm; je totiž naléhavou nutností, aby na Zemi bylo místo, kde mohou být opět založena mystéria. Anthroposofická společnost se ve svém dalším postupu musí stát cestou k obnoveným mystériím. To bude, milí přátelé, jeden z vašich úkolů: spolupůsobit při tom na základě toho správného vědomí. K tomu však bude muset být brán lidský život v úvahu podle svých tří etap: podle etapy, kdy člověk pohlíží do sebe, podle etapy, kdy směřuje do svého nitra, a podle etapy, kdy se jeho vědomí stane takové, jaké je jinak ve vnější realitě jen ve smrti.

A chtěl bych říci: odnesme si jako upamatování z této hodiny, která se zde uskutečnila, tato slova a nechejme je působit ve své duši:

Staň před lidskou životní branou:
uzříš slova světová, co v průčelí jí tanou.

Žij v nitru duše člověka:
pociťuj v jeho kruhu počátek světa.

Pozemský konec člověka v mysli měj:
návrat k duchu u něj nalézej.

(Průpověď byla zapisována na tabuli):

*Staň před lidskou životní branou:
uzříš slova světová, co v průčelí jí tanou.*

*Žij v nitru duše člověka:
pociťuj v jeho kruhu počátek světa.*

Člověk jinak vždycky nevidí počátek světa, ale jenom něco uvnitř světa...

*Pozemský konec člověka v mysli měj:
návrat k duchu u něj nalézej.*

Toto je extrakt dnešní hodiny:

*Staň před lidskou životní branou:
uzříš slova světová, co v průčelí jí tanou.*

*Žij v nitru duše člověka:
pociťuj v jeho kruhu počátek světa.*

*Pozemský konec člověka v mysli měj:
návrat k duchu u něj nalézej.*

Dornach, 20. dubna 1924

GA 233a